Täysistunto

Torstai 19.11.2026 klo 16.00—21.43

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskevasta yritysten huolellisuusvelvoitteesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 323/2026 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan on annettava lausunto.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa tuttuun tapaan 30 minuuttia, ja jos puhujalistaa ei ehditä käydä loppuun asti, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Keskustelu alkaa. Ministeri Marttinen, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

19.20 **Työministeri Matias Marttinen** (esittelypuheenvuoro): Kiitoksia jälleen kerran, kunnioitettu rouva puhemies! Tässä esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskevasta yritysten huolellisuusvelvoitteesta. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi sakon täytäntöönpanosta annettua lakia ja Finanssivalvonnasta annettua lakia. Tällä esityksellä pantaisiin täytäntöön niin sanottu yritysvastuudirektiivi. Lain mukaan yritysten olisi pyrittävä tunnistamaan ja arvioimaan haitalliset ihmisoikeus- ja ympäristövaikutukset. Vaikutukset voivat aiheutua sen omasta toiminnasta, tytäryrityksen toiminnasta tai yrityksen liikekumppanien toiminnasta. Laissa säädettäisiin tarkemmin toimenpiteistä, joita yritysten olisi tehtävä haitallisten vaikutusten tunnistamiseksi ja niiden välttämiseksi. Ehdotettu yritysten huolellisuusvelvoite olisi luonteeltaan riskiperusteinen ja oikeasuhtaisiin toimenpiteisiin perustuva velvoite.

Sääntelyä sovellettaisiin yritysvastuudirektiivin edellyttämällä tavalla vain erittäin suuriin yrityksiin tai konserneihin, joilla on yli 5 000 työntekijää ja yli 1,5 miljardin euron liikevaihto. Suomessa lain soveltamisen piiriin tulisi siis noin 30 suurinta yritystä tai konsernia.

Esitystä laadittaessa on hallitusohjelman mukaisesti vältetty EU:n vähimmäisvaatimukset ylittävää kansallista lisäsääntelyä. Eri yritysmuotojen yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi sääntelyä kuitenkin sovellettaisiin Suomessa myös osuuskuntiin.

Sääntelyn noudattamista valvoisi Lupa- ja valvontavirasto, jolle kyseessä olisi uusi valvontatehtävä. Velvoitteiden laiminlyönneistä voitaisiin määrätä hallinnollinen seuraamusmaksu. Tehtävää olisi tarkoituksenmukaista hoitaa virastossa yhteisin resurssein EU:n pakkotyöasetuksen edellyttämien valvontatehtävien kanssa, jota koskeva hallituksen esitys on annettu eduskunnan käsiteltäväksi samaan aikaan tämän esityksen kanssa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset ministerille esittelystä. — Sitten puhujalistaan. Edustaja Hänninen.

19.23 **Juha Hänninen kok:** Arvoisa puhemies! Vastuu ihmisoikeuksista ja ympäristöstä ei ole vain arvokysymys, eikä se katso toimijan ominaisuuksia. Se on turvallisuutta, riskienhallintaa ja suomalaisen talouden kestävyyttä koskeva kysymys. Siksi tällä esityksellä säädetään suurimmille yrityksille velvollisuus tunnistaa oman toimintansa, tytäryhtiöiden ja liikekumppaneidensa toiminnasta aiheutuvat haitalliset ihmisoikeus- ja ympäristövaikutukset. Yritysten on ehkäistävä ja lopetettava haittoja, korjattava aiheutuneita vaikutuksia sekä sisällytettävä nämä menettelyt omiin toimintaperiaatteisiinsa ja riskienhallintaan. On oikein, että vastuu yhteisten arvojemme mukaisesta toiminnasta kuuluu myös yrityksille.

Arvoisa puhemies! Turvallisuuden näkökulmasta tämä huolellisuusvelvoite auttaa yrityksiä tunnistamaan toimitusketjujensa haavoittuvuuksia ja ehkäisemään niitä ennen kuin ne muuttuvat vakaviksi häiriöiksi. Maailmassa, jossa taloudellisia riippuvuuksia voidaan käyttää painostamisen välineenä, yritysten on tunnettava kumppaninsa ja toimintaketjunsa. Vastuullinen riskienhallinta vahvistaa samalla yritysten häiriönsietokykyä ja koko suomalaisen talouden turvallisuutta.

Samalla tämä esitys vahvistaa myös reilua kilpailua. Ihmisoikeuksia polkevan tai ympäristövahingoista piittaamattoman toiminnan ei pidä muodostaa kilpailuetua vastuullisesti toimiviin yrityksiin nähden. Yhteiset eurooppalaiset säännöt parantavat ennakoitavuutta ja tasaavat kilpailuolosuhteita. Näin rehellisesti toimivat yritykset voivat menestyä.

Arvoisa puhemies! Pelkkä vastuun peräänkuuluttaminen ei kuitenkaan riitä. Siksi velvoitteiden on oltava myös uskottavasti valvottuja. Sääntelyn noudattamista Suomessa valvoisi Lupa- ja valvontavirasto, joka voisi tutkia yrityksen menettelyjä ja määrätä laiminlyönneistä lakiin kirjatut seuraamukset. Keskeisten velvoitteiden laiminlyönneistä voisi lisäksi seurata vahingonkorvausvastuu. Näin tästä uudistuksesta saadaan toimiva kokonaisuus.

Turvallinen ja kilpailukykyinen Suomi tarvitsee yrityksiä, jotka tuntevat riskinsä, kantavat vastuunsa ja kestävät kansainvälisen toimintaympäristön häiriöitä. Tästä näkökulmasta esitys vahvistaa yhtä aikaa ihmisarvoa, ympäristön turvallisuutta ja taloutemme kriisinkestävyyttä. Siksi se on erittäin kannatettava. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Sarkkinen.

19.26 **Hanna Sarkkinen vas:** Arvoisa puhemies! Toimivalla yritysvastuulainsäädännöllä voidaan parhaimmillaan puuttua ja ehkäistä yritysten globaaleissa toimintaketjuissa esiintyviä ympäristö- ja ihmisoikeusongelmia sekä tukea sitä, että yritykset muuttaisivat liiketoimintamallejaan kestäviksi. Yritysvastuusääntelyllä voidaan vaikuttaa toisaalta siihen, että yritykset toimisivat vastuullisesti myös Euroopan ulkopuolella, ja toisaalta sillä voidaan tasata kilpailuolosuhteita niin, ettei yritys voi enää saada samalla tavalla kilpailuetua vastuuttomalla toiminnalla. Tämä voi auttaa vastuullisesti toimivia suomalaisia ja eurooppalaisia yrityksiä. Eihän se saa olla eikä voi olla niin, että yritykset saavat kilpailuetua vastuuttomalla toiminnalla.

Arvoisa puhemies! Valitettavasti yritysvastuusääntely on ollut Euroopan unionissa vastatuulessa ja sitä on haluttu vesittää, vaikka näen, että vahva yritysvastuusääntely voi olla vastuullisesti toimivien eurooppalaisyritysten etu. Näyttää siltä, että esitetyssä kansallises-

sa lainsäädännössä on omaksuttu paikoin löperöhkö lähestymistapa, ja toivon, että valiokuntakäsittelyssä näitä tehtyjä valintoja vielä arvioidaan ja tarvittaessa lainsäädäntöä sitten paikoin voitaisiin vielä vahvistaa. Ymmärrän toisaalta, ettei yrityksille haluta aiheuttaa liikaa hallinnollista taakkaa, mutta toisaalta on niin, että vastuullisuustyötä ei voi jättää vain hyvän tahdon varaan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hopsu poissa. Edustaja Lyly.

19.28 **Lauri Lyly sd:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä lainsäädäntö on hyvä näiden ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskevien asioiden osalta, mutta mihin tässä kiinnitän huomiota, niin tämä on niin sanottua omnibuspakettilainsäädäntöä, ja käytännössä siellä rajoja on pudotettu aika paljon alaspäin. Aikaisemmat rajat olivat tuhat työntekijää ja 450 miljoonaa, ja nyt nämä nostetaan 5 000 työntekijään ja puolentoista miljardin euron liikevaihtoon, ja tavallaan pudotetaan aika paljon yrityksiä pois. Muun muassa Suomessa tämä tarkoittaa, että 130 yrityksestä putoaa 30:een. Tietyllä tavalla edustaja Sarkkinen tuossa kuvasi sitä, että tämä tilanne, että me huolehditaan näistä asioista, on myöskin suomalaisille kilpailuetu, että näitä asioita hoidetaan. Tässä äsken oli pari kolme pykälää, jotka liittyivät kaikkiin näihin samoihin asioihin, ja kysymys on, missä kohtaa se raja vedetään, ja minusta tässä se raja on liian korkealla.

Se, minkä näen tässä hyvänä, on tämä, että osuuskunnat on otettu tähän mukaan, ja se on sillä tavalla luontevaa ja tämän osalta paikallaan.

Se, että hallinnollisen taakan keventäminen ei saa johtaa yritysvastuun tavoitteiden heikentämiseen, on aina muistettava. Sillä on ollut aina tarkoitus, miksi niitä sääntelyjä on tehty, ja eurooppalaiset saavat siitä tiettyä kilpailuetua, kun sitten katsotaan tätä markkinoilla. Ne eivät ole niin isoja velvoitteita, että ne näkyisivät juuri tuotteiden hinnassa ja muissa. Siinä tulee jonkin verran sellaista selvitystyötä, mitä aikaisemmin ei ole ollut, kun pitää ketjuja selvittää. Ymmärrän, että ketjujen selvittäminen on aina vähän hankalaa, mutta oman yrityksen osalta kyllä pystytään ne aika nopeasti selvittämään. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Furuholm.

19.30 **Timo Furuholm vas:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä esitys ehkä opettaa ensimmäistä kautta kansanedustajana toimivalle edustajalle, miten politiikka toimii, kun suuren valiokunnan varajäsenenä heti eduskuntakauden alussa tästä kamppailtiin ja seurattiin neuvotteluja Brysselissä ja odotettiin tietoa, mihin suuntaan direktiivi siellä menee, ja valitettavasti se meni suuntaan, jossa sitä vesitettiin. Kuten edustaja Lyly tässä edellä totesi, näitä rajoja vain kasvatettiin ja soveltamisalan ulkopuolelle jää yhä enemmän sitten yrityksiä. Suomessa tämä taisi koskea nyt 30:tä.

Jotenkin ajattelen, että tässä ajassa, kun puhutaan globaalista kilpailusta ja EU:sta, kuitenkin tällaiselle sääntelylle olisi ennen kaikkea tilausta. Toistan sen, että puhutaan kilpailuhaitasta, mutta itse ajattelen, että se on kilpailuetu, kun toimitaan vastuullisesti. Tiedän jo nyt, että meillä monet isot yritykset toimivat hyvin vastuullisesti. Tulin tuolta Postin hallintoneuvoston kokouksesta, ja siellä on tätä asiaa myös käsitelty, ja Posti on tässä edelläkävijä, kuten monet muutkin suomalaiset yritykset.

Tavallaan tässä kokonaisuudessa se EU:n päässä tapahtunut vesittäminen on myös jonkinlainen oire siitä, että asiat kuten ihmisoikeudet ja ympäristö tuntuvat liian usein politii-

kassa olevan taakka näille päätöksille. Pidän sitä tietenkin surullisena ja huolestuttavana, että näin on. Ajattelen myös, että sitten tässä päässä kansallisesti nyt pitäisi vielä käydä läpi, minkälaista liikkumavaraa meillä on, ja valiokunnassa tarkastella tämä esitys tarkkaan, voitaisiinko siitä vielä tehdä sen kaltainen, että vastuullisuus tosiasiallisesti laajemmin toteutuisi meidän osalta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Haluaako ministeri kommentoida?

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan on annettava lausunto.